

การจัดการศึกษาวิถีพุทธของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
BUDDHIST EDUCATIONAL MANAGEMENT OF
MONK'S TEACHING MORALITY IN SCHOOL

พระครูอุดมจารุวรรณ (คำไล้ จารุวิโส) PhrakruUdomjaruwan (Kamlai Cāruvamso)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: 6501102002@mcu.ac.th

Article Received: February 22, 2023, Revised: June 19, 2023, Accepted: June 20, 2023

บทคัดย่อ

การจัดการศึกษาวิถีพุทธของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ผู้เรียนมีการพัฒนาทั้งกายและใจไปพร้อมกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจัดให้มีโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อฝึกอบรมวิธีการสอนและเทคนิคใหม่ๆ ให้กับพระสอนศีลธรรมได้นำความรู้มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่างๆ พระสอนศีลธรรมควรมีการทบทวนบทเรียนที่ได้สอนมาแล้วก่อนเข้าสู่เนื้อหาในปัจจุบัน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พร้อมทั้งการวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับระบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาวิถีพุทธ, พระสอนศีลธรรม, โรงเรียน

ABSTRACT

Buddhist educational management of monk's teaching morality in school is an educational management process to promote knowledge and virtue. Students develop both physically and mentally at the same time. It is supported by the government to provide monk's teaching morality programs in schools to train new teaching methods and techniques for monks to teach morality to bring knowledge to use in teaching and learning activities in accordance with the learning objectives of the curriculum. It is the development efficiency of monk's teaching morality in school. Monk's teaching morality should review the lessons that have been taught before entering the present content, create a learning atmosphere, create activities for student development, and effective evaluation in accordance with the learning system let the students gain knowledge understanding of Buddhist principles and can be applied in daily life.

Keywords: Buddhist Educational Management, Monk 's Teaching Morality, School

บทนำ

การจะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป สถาบันที่มีส่วนสร้างเสริมและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กนั้น ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เป็นต้น สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เด็กเกี่ยวข้องและเริ่มเรียนรู้การดำรงชีวิต และได้รับการสั่งสอนให้เป็นคนดีเสริมสร้างคุณธรรมที่พึงประสงค์ แต่ในปัจจุบันผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องไปประกอบอาชีพหาเลี้ยง สถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ดังนั้น การที่จะสร้างเสริมครอบครัว เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจการครองชีพสูงขึ้นไม่มีเวลาจะพบปะสั่งสอนอบรมลูกได้อย่างเพียงพอ การอบรมบ่มนิสัยและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงตกเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งเป็นคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องนำพระพุทธศาสนาให้กลับมามีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาจิตใจและสติปัญญาของผู้เรียนไปพร้อมกัน (เมตตา ภิรมย์ภักดี, 2548)

สถาบันสงฆ์นับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างยิ่งสถาบันหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าคนไทยในสมัยก่อนส่วนมากจะนำลูกหลานไปฝากไว้กับวัดเพื่อให้มีโอกาสได้เล่าเรียนหนังสือ ให้มีความรู้ อ่านออก เขียนได้ เมื่ออายุครบบวชก็จะได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ศึกษาเล่าเรียนวิชาการชั้นสูงต่อไป ส่วนสตรีและคนชราจะได้รับความรู้จากการไปสวดฟังพระธรรมเทศนาที่วัด ดังนั้นคนไทยส่วนใหญ่ในสมัยก่อนๆ จึงดำเนินชีวิตโดยยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแกนนำแทบทั้งสิ้นการดำเนินชีวิตทำนองนั้น คนไทยรุ่นหลังมักจะเรียกขานอย่างชื่นชมว่าวิถีไทย นั่นคือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จะให้การฝึกอบรมแก่บุตรหลานของตนให้ครองชีวิตแบบไทยๆ โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของชีวิต สั่งสอนให้อนุชนทุกคนมี ศีล สมาธิ ปัญญาทำให้ครองชีพอยู่ในสังคมอย่างสงบสุขได้ (วรวิทย์ วัฒนสารากร, 2550) ดังนั้นจึงปรากฏนโยบายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 540 มาตรา 73 ซึ่งมีข้อความระบุว่า รัฐต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และในวรรคต้นเองมาตรา 8 มีข้อความว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าวจึงจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียน และได้มอบหมายให้กรมการศาสนาดำเนินโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและในสถานศึกษาที่สังกัด

บทบาทพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การศึกษาของไทยในสมัยก่อนนั้นเริ่มต้นที่วัด โดยพ่อแม่จะส่งลูกหลานไปเล่าเรียนเขียนอ่าน ฝึกหัดขัดเกลานิธิกับพระสงฆ์ที่วัด แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปรูปแบบการศึกษาก็เปลี่ยนแปลงไป มีสถานศึกษาที่เรียกว่า “โรงเรียน” เข้ามาแทนที่ ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นครูลดน้อยถอยลงไปเป็นลำดับ จนในที่สุดวิชาศีลธรรมก็หลุดหายไปจากหลักสูตรการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีโรงเรียนหลายแห่งที่เห็นความสำคัญของครูพระจึงมักจะนิมนต์ไปช่วยสอนและช่วยอบรมบ่มนิสัยของเด็กๆ ที่โรงเรียน อาจจะเป็นสัปดาห์ละครั้งหรือเดือนละครั้ง ในขณะที่ฝ่ายพระสงฆ์เองก็พยายามที่จะขอเข้าไปสอนในโรงเรียน แม้ว่าจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองก็ตาม กระนั้นก็ยังถูกปฏิเสธจากโรงเรียนบางแห่งว่าไม่มีชั่วโมงให้สอน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 กรมการศาสนา ซึ่งขณะนั้นยังสังกัดอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ริเริ่มโครงการ “ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ขึ้นมา แต่ด้วยงบประมาณอันจำกัดจึงไม่สามารถดำเนินการได้

อย่างเต็มที่และหลังจากมีการปฏิรูประบอบราชการ ในปี พ.ศ. 2545 กรมการศาสนาได้โอนเข้าไปสังกัดกระทรวงที่ตั้งขึ้นใหม่คือกระทรวงวัฒนธรรมเป็นเหตุให้โครงการนี้ต้องหยุดไป

ในระยะหลังๆ มีเสียงสะท้อนจากหลายภาคส่วนว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในสังคม ปัจจุบันสนใจแต่เรื่องวัตถุ มีการแก่งแย่งแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุนั้น จนกลายเป็นโรคขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดหลักธรรมที่จะนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาระดับชาติที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง แต่ทว่าการนำเด็กทุกคนเข้าวัดเป็นเรื่องยากกว่าการนำพระเข้าสู่โรงเรียน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544)

ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. 2546 กรมศาสนา ซึ่งเปลี่ยนมาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมจึงได้ จัดทำโครงการ “ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ขึ้นมาอีกครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง หลักสูตรและสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา โดยร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เด็กนักเรียน นักศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โครงการนี้ได้เริ่มมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 โดยรัฐบาลได้จัดสรรเงิน งบประมาณให้จำนวน 10 ล้านบาท เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่าย ค่าดำเนินการจัดทำหนังสืออุปกรณ์ เกี่ยวกับการเรียนการสอนถวายความรู้ครูพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งมีครูพระ จำนวน 800 รูป

ในปี พ.ศ. 2548 มีการขยายจำนวนพระสอนศีลธรรมจาก 800 รูป เป็น 4,000 รูป โดยคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติงบประมาณจำนวน 57,964,000 บาท ให้โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นค่าตอบแทนครูพระสอนศีลธรรมรูปละ 2,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 4,000 รูป ตามระยะเวลาที่เหลือตั้งแต่เดือนพฤษภาคมจนกระทั่ง ถึงเดือนกันยายน เป็นเงิน 40,000,000 บาท โดยเบิกจ่ายจากงบประมาณของกรมศาสนา และเบิกจ่ายจากงบกลางประจำปี 2548 ส่วนที่สองเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์ประกอบการอบรม สื่อการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรมที่จะจัดอบรมถวายความรู้ครูพระเพื่อสร้างศักยภาพให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาและค่าติดตามโครงการอีกกว่า 17,000,000 บาท

นอกจากนี้ กระทรวงวัฒนธรรมยังได้ทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับกระทรวงศึกษาธิการในการที่จะพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้อด้านวัฒนธรรมทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะความรู้ในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมและหลักธรรมทางศาสนา ทั้งหลักสูตรระยะสั้น ระยะยาวในสถานศึกษาทุกระดับ และได้วางเป้าหมายที่จะขยายครูพระให้เข้าไปสอนในโรงเรียนให้พอกับความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการและให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ 1 ตำบลต่อ 1 ครูพระโดยแบ่งตามภาค คือ ครูพระสอนศีลธรรมภาคเหนือ จำนวน 743 รูป ครูพระสอนศีลธรรมภาคใต้จำนวน 544 รูป ครูพระสอนศีลธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1,432 รูป และครูพระสอนศีลธรรมภาคกลาง จำนวน 1,281 รูป รวมทั้งหมด 4,000 รูป โดย ในช่วงแรกได้กำหนดจำนวนครูพระสอนเข้าไปสอนในพื้นที่และแต่ละระดับ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) 1) การศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้มี 3 ตำบลต่อ 1 รูป 2) ระดับอาชีวศึกษา กำหนด 3 รูปต่อ 1 จังหวัด 3) จำนวนครูพระสอนที่เหลือจากข้อ 1-2 ให้ลงพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร โดยกระจายไป

ในปัจจุบัน กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่นๆ โดยได้โอนภาระงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระ

สอนศีลธรรมในโรงเรียนมาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 หน่วยงาน ดังนี้ (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อมและมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่างๆ อยู่แล้ว
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีศึกษานิเทศก์และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนศีลธรรม
3. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการฯ มาแต่เริ่มแรก
4. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุได้เข้าไปพัฒนาศีลธรรมของนักเรียน บทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประกอบด้วยการสอนวิชาพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การนำผู้เรียนฝึกสมาธิ และทำพิธีทางพุทธศาสนา สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนเพื่อเข้าสอบธรรมศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย และให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธโดยการสอนวิชาพุทธศาสนารูปร่างการเข้าสู่วิถีชีวิตให้แก่ นักเรียนชาวพุทธ

บทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมเน้นไปที่การสอนวิชาพุทธศาสนาเป็นหลัก ทำให้เกิดประเด็นคำถามว่า บทบาทหน้าที่ดังกล่าวเป็นการสอนศีลธรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ เพราะการสอนวิชาพุทธศาสนาเพื่อเข้าสู่ระบบการวัดผลและประเมินผล ทำให้เน้นการสอนเนื้อหาในเชิงความจำมากกว่ากระบวนการสร้างหรือพัฒนาศีลธรรมให้แก่ผู้เรียน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงควรมีบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาศีลธรรมของผู้เรียนมากกว่าเน้นสอนเนื้อหาทางพุทธศาสนา โดยการนำปฏิบัติเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ในประเด็นทางศีลธรรม

สรุปได้ว่า โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เน้นการพัฒนาศีลธรรมจากการปฏิบัติ

แนวทางการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมี 2 ลักษณะ ที่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต้องเลือกคือ 1) การสอนตามสาระหลักสูตรสถานศึกษา และ 2) การสอนด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565)

1. การสอนตามสาระหลักสูตรสถานศึกษา คือ การสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ตามหลักสูตรสถานศึกษา ในฐานะผู้รับผิดชอบรายวิชาในภาคเรียน เหมือนครูประจำการ ซึ่งจะต้องปฏิบัติงานสอน มีการจัดการเรียนการสอน การสอบวัดผลและตัดสินผลการเรียนจนครบกระบวนการ ตามประสบการณ์วิชาชีพครูที่ควรยึดแนวทางการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติ และแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สาม

2. การสอนด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นการดำเนินการควรมีการทำงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA-Plan/Do/Check/Act) คือ

2.1 การวางแผน (Plan) โดยการเขียนโครงการและสร้างหลักสูตรในการสอนศีลธรรม เป็นรูปแบบของการอบรม (หรือหลักสูตรการอบรม)ว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด ทำเสร็จแล้วจะได้อะไร

2.2 ขั้นตอนโครงการ (Do) เป็นแนวทางจัดกิจกรรม

- ควรบูรณาเป็นลำดับ ได้แก่ มีการไหว้พระ การสวดมนต์ยาว หรือทำวัตร การฝึกสมาธิ การแผ่บารมี การบริจาคแผ่เมตตา และอบรมศีลธรรม ให้เกิดความเคยชินเป็นนิสัย

- ควรมีการแบ่งกลุ่ม หมุนเวียนในกิจกรรมแต่ละครั้ง เช่น ฝ่ายจัดสถานที่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายพิธีการ ฝ่ายบริการ ฝึกความรับผิดชอบ การเป็นผู้นำผู้ตาม

2.3 การวัดผลประเมินผล (Check)

- มีการวัดและประเมินกิจกรรมทุกครั้ง ด้วยแบบสังเกต แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบประเมินของนักเรียนด้วยกัน การประเมินควรประเมินทั้งระบบ คือ กิจกรรม สื่อ ระยะเวลา สถานที่ วิทยากร ความพึงพอใจผู้ร่วมกิจกรรม ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

- การติดตามผลที่เกิดขึ้น ทั้งกับผู้เรียน ครูในโรงเรียนและครอบครัว มีการแจ้งผลเชิงบวกสม่ำเสมอ เก็บรวบรวมผลเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ

2.4 ขั้นสรุปผลเพื่อนำไปแก้ไข (Act)

ควรดำเนินการทันทีเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ โดยการนำผลการบันทึกหลังกิจกรรมทั้งหมดมาประมวลผลวิเคราะห์ และสรุปอย่างน้อยได้ผลสรุป ดังนี้

- ผลที่เกิดขึ้นทุกข้อตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ว่าแต่ละข้อมีผลอย่างไร จำนวนเท่าใด ค่าสถิติเป็นอย่างไร มีความก้าวหน้าอย่างไร

- ปัญหาที่พบจากการจัดกิจกรรมการสอน มีประเด็นอะไรบ้าง จัดลำดับความสำคัญ แนวทางแก้ไขให้ดีขึ้นหากจะจัดครั้งต่อไป และนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนครั้งต่อไป จุดเด่นนำไปเป็นต้นแบบ และจุดอ่อนนำไปปรับแก้

สรุปได้ว่า แนวทางการปฏิบัติงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมี 2 ทาง คือ 1) การสอนตามสาระหลักสูตรสถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบรายวิชา มีการจัดการเรียนการสอน การสอบวัดผลและตัดสินผลการเรียน และ 2) การสอนด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรมีการทำงานเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน ขั้นตอนดำเนินโครงการ การวัดผลประเมินผล ขั้นสรุปผลเพื่อนำไปแก้ไข

การจัดการศึกษาวิถีพุทธในโรงเรียนของพระสอนศีลธรรม

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนนักศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำความรู้ไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข พระสอนศีลธรรมเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญของโครงการเพราะจะมีบทบาท ในการเผยแผ่ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนนักศึกษา อีกทั้งเป็นผู้ที่สร้างให้นักเรียนนักศึกษา เป็นคนดีมีศีลธรรม จริยธรรม นำความรู้ซึ่งเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ในการสร้างคนท่ามกลางสังคมที่มีปัญหามานับปี ปัญหาของสังคมในปัจจุบันเป็นภาวะจำยอมที่ต้องรับเอาความนิยมและวัฒนธรรมตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามความสลับซับซ้อนของพฤติกรรมของมนุษย์การดำเนินชีวิต ได้เห็นห่างจากการประพฤติปฏิบัติศีลธรรมและจริยธรรม มีผลทำให้เยาวชนไทยมีพฤติกรรมแสดงออกและใช้เสรีภาพด้านต่างๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาในสังคมไทย การที่พระสอนศีลธรรมได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างเยาวชนให้มีศีลธรรมและจริยธรรมจึงเป็นงานสำคัญและยิ่งใหญ่

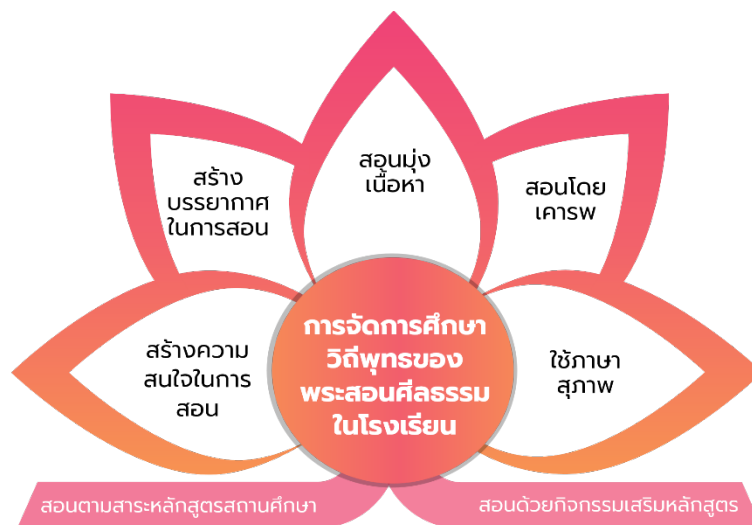
ในการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมชาวพุทธอย่างแท้จริง เพื่อให้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ผู้ที่จะผ่านการคัดเลือกเข้ามาทำหน้าที่เป็นพระสอนศีลธรรมซึ่งทำหน้าที่บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนนักศึกษา โดยเน้นหลักการสอนตามแนวทางการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงมีวิธีการสอนตามบทบาทการสอน ดังนี้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547)

1. สร้างความสนใจในการสอนนั้น การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่ง การเริ่มต้นที่ดีช่วยให้การสอนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีน้อยก็เป็นเครื่องดึงความสนใจและนำเข้าสู่เนื้อหาได้
2. สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่ง เพลิดเพลินไม่ให้เกิดความเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจ และให้เกียรติกับผู้เรียน
3. สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสิ่งสำคัญไม่กระทบตนและผู้อื่น ไม่มุ่งยกตน ไม่มุ่งเสียดสีใครๆ
4. สอนโดยเคารพ คือตั้งใจสอน ทำจริง ด้วยความรู้สึกรู้ว่าเป็นสิ่งมีค่า มองเห็นความสำคัญของผู้เรียน เช่น พระพุทธจริยานี้ว่า “ภิกษุทั้งหลายถ้าเมื่อนาคตจะแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายยอนาคต ย่อมแสดงโดยเคารพ ไม่แสดงโดยไม่เคารพ ถ้าแม้จะแสดงแก่ภิกษุณีแก่อุบาสก อุบาสิกา แก่ปุถุชน ทั้งหลาย โดยที่สุดแม้แก่คนขอทานและพรานนก ก็ย่อมแสดงโดยเคารพ หากแสดงโดยขาดความเคารพไม่”
5. ใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ชวนให้สบายใจ สละสลวย เข้าใจง่าย อย่างที่ว่า “พระสมณะโคตมมีพระดำรัสไปเพราะ รู้จักตรัสถ้อยคำได้งดงาม มีพระวาจาสุภาพ สละสลวย ไม่มีโทษ ยังผู้ฟังให้เข้าใจเนื้อความได้ชัดเจน”

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาวิถีพุทธในโรงเรียนของพระสอนศีลธรรม ใช้แนวทางการสอนตามวิธีของพระพุทธเจ้า ได้แก่ การสร้างความสนใจในการสอน บรรยากาศในการสอนผ่อนคลาย ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอน เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ สอนด้วยวาจาสุภาพ นุ่มนวล น่าฟัง

บทสรุป

การบริหารจัดการและการขับเคลื่อนงานของครูพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดอบรมวิธีการสอนและเทคนิคใหม่ๆ ให้กับพระสอนศีลธรรม เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร จัดอบรมพระสอน ศีลธรรมในด้านการผลิตและพัฒนาสื่อการสอนและการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีให้มีความหลากหลายสมกับวัยของผู้เรียน ได้ศึกษาสรุปปัญหาของการขับเคลื่อนงานของครูพระสอนศีลธรรม เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่างๆ อีกทั้งพระสอนศีลธรรมควรมีการทบทวน บทเรียนที่ได้สอนมาแล้วก่อนเข้าสู่เนื้อหาในปัจจุบัน ควรเพิ่มจำนวนพระสอนศีลธรรมให้ครอบคลุมทั่วทุกโรงเรียน ควรสร้างบรรยากาศ เช่น สอนธรรมศึกษาในห้องจริยธรรมและนอกสถานที่บริเวณวัดที่ใกล้กับโรงเรียน สิ่งสนับสนุนทางการศึกษาหน่วยงานต้นสังกัดของพระสอนศีลธรรมและโรงเรียนควรมีการสอบถามสำรวจความต้องการจากพระสอนศีลธรรม พร้อมให้การสนับสนุน ควรมีกิจกรรมพัฒนาพระสอนศีลธรรมด้านทักษะในการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งการวัดผลและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะสอดคล้องกับระบบการเรียนรู้และเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดการศึกษาวิถีพุทธของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา** กลุ่มการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กรมวิชาการ. (2554). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2542). **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). **โรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2565). **โครงการครูพระสอนศีลธรรม**. แหล่งที่มา <https://www.krupra.net/new/index.php?url=krupra>. สืบค้นเมื่อ 11 พ.ย. 2565.
- เมตตา ภิรมย์ภักดี. (2548). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: สาระไทย.
- วรวิทย์ วสันตสารกร. (2550). **คนกับการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). **คู่มือพระสอนศีลธรรม**. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.